

پرسشهای حقوقی در مورد بازگشت خارجیانی که درخواست پناهندگی آنها رد شده است

پاسخ‌دهنده: مانوئل کایسی (وکیل دادگستری)

ترجمه از: ناصر ایرانپور (مترجم رسمی دادگستری)

آیا می‌توان از فرد دولدونگی توقع داشت که فرم «بازگشت داوطلبانه» را پر و امضا کند؟

افرادی که درخواست پناهندگی آنها رد شده است و همچنین دیگر خارجیانی که فاقد اقامت در آلمان هستند، بر طبق موازین قانونی مکلف به ترک خاک آلمان هستند. اما بازگشت داوطلبانه یا بازگرداندن آنها به کشورشان بسیاری اوقات به دلیل در دسترس نبودن مدارک لازم چون گذرنامه و شناسنامه، برگه‌ی عبور میسر نیست. لذا این گروه از افراد بر طبق پاراگراف ۶۰ الف قانون اقامت آلمان «دولدونگ»، یعنی «اقامت تحمیلی» می‌گیرند.

این خارجیان موظف هستند برای تهیه‌ی مدارک نامبرده تلاش کافی بعمل آورند. آنها باید برای نمونه به سفارت کشور متبوع خود بروند و آنجا تقاضای گذرنامه کنند و یا باید به اداره‌ی خارجیان شهر و منطقه‌ی مسکونی خود بروند و در آنها «درخواست صدور برگه‌ی موقت عبور» (Passersatzantrag) را بنمایند، برای این مدارک عکس تحویل دهند و غیره. سفارت ایران برای بازگشت به ایران از فرد مربوطه می‌خواهد که خود بنویسد و امضا نماید که میل دارد داوطلبانه به ایران برگردد. علاوه بر این از خانمهایی که طالب بازگشت هستند می‌خواهد که بدین منظور عکسهای با روسری ارائه نمایند.

اما بسیاری از ایرانیها به ویژه هنگام ارائه درخواست اقامت به دلایل انسانی (پاراگراف ۲۵ بخش پنج قانون اقامت) و یا برای اعطای اجازه‌ی ماندگار شدن در این کشور (پاراگراف ۲۳ قانون اقامت) اظهار می‌دارند که برای آنها ارائه‌ی توضیح مربوط به بازگشت داوطلبانه به کشورشان ممکن نیست، آنها نقش و تقصیری در گم شدن و در دسترس نبودن مدارک مربوطه ندارند و خود موانع بازگشت به ایران را بوجود نیاورده‌اند. اما منابع حقوقی و احکام دادگاههای آلمانی این استدلال را تاکنون نپذیرفته‌اند. بر طبق این منابع و احکام نه پوشیدن روسری برای عکس حقوق فردی افراد مربوطه را جریحه‌دار می‌سازد و نه امضای «برگه‌ی بازگشت داوطلبانه» به ایران. از نظر این منابع و مراجع التزام به ترک آلمان ارجحیت و جایگاه بالاتری به نسبت ایرادات اخلاقی‌ای که ممکن است به اعلام کتبی غیرواقعی و اجباری «بازگشت داوطلبانه» وارد باشد، دارد. آنها معتقدند که هدف ادارات دولتی [ایران] از پرسش مربوط به بازگشت داوطلبانه جدا کردن این اشخاص از افرادی است که به دلایل دیگری (مثلاً از زندانهای کیفری آلمان) به ایران بازگردانده می‌شوند.

اما مدنی قبل دادگاه عالی ایالتی در نورنبرگ این امور را مورد بررسی قرار داد. این دادگاه برای این مسئول این بررسی بود که در قانون اقامت مقررهای وجود دارد که بر طبق آن اقامت هر خارجی بدون گذرنامه در آلمان جرم محسوب می‌شود. دادستان شکایت مربوطه را به این دادگاه ارائه نموده بود. دادگاه عالی ایالتی بعنوان دادگاه تجدیدنظر در امور کیفری مکلف به پایبندی به واقعیاتی می‌باشد که مرجع پایین تر به آن رسیده است. این دادگاه، بر این اساس تلاش نکرد مدارکی را در ارتباط با عملکرد نمایندگی ایران در خارج از کشور تهیه نماید، بلکه به اسناد و مدارک و فاکتھایی تکیه کرد که دادگاه ایالتی بعنوان دادگاه استیناف بدست آورده و بر مبنای آنها حکم مزبور را صادر نموده بود. دادگاه عالی ایالتی حکم دادگاه ایالتی را تأیید نمود و اعلام داشت که فرد مربوطه به حق از سوی دادگاه ایالتی تبرئه شده است، چرا که اینکه وی پاسپورت نداشته به خودی خود جرمی را مرتکب نشده است، آن هم به این دلیل که تنها زمانی فرد خارجی بدلیل نداشتن گذرنامه جرمی مرتکب می‌شود که از وی می‌توان انتظار و توقع تهیه و ارائه گذرنامه را داشت و وی چنین کاری را نکرده باشد. در ارتباط با فرد مزبور، بر طبق نظر دادگاه ایالتی و عالی ایالتی، چنین توقعی را نمی‌توان داشت: چون «اعلام بازگشت داوطلبانه» در واقع یک کذب از سوی اداره‌ی خارجی تحمیل شده می‌باشد. و خارجی را مجبور به ارائه اطلاعات اشتباه به کونسولگری کردن با اصل دولت حقوقی و قانونگرا و با حقوق پایه‌ای فرد همخوانی ندارد.

هر چند حکم دادگاه عالی ایالتی نورنبرگ باعث ایجاد بحثهایی در ارتباط با موازین حقوقی مربوط به خارجیان نیز می‌گردد. اما ادارات خارجیان و دادگاههای اداری مجبور به پایبندی به این حکم نیستند. با این وصف، این حکم کمکهایی را برای ارائه‌ی استدلال مخصوصاً در بخش مربوط با اخذ اقامت عرضه می‌کند.